

Natuur.stad

DRIEMAANDELIJKS LEDENBLAD VAN NATUURPUNT ANTWERPEN STAD - MAART - MEI 2017 - JAARGANG 6 - NUMMER 1
VERSCHIJNT IN MAART, JUNI, SEPTEMBER EN DECEMBER

GIERZWALUW ZOEKT ONDERKOMEN

REGIONAAL SAMENWERKINGSVERBAND
SCHIJNVALLEI

INHEEMSE PLANTEN
BEVORDEREN BIODIVERSITEIT

**DIT BLAD
LIEVER DIGITAAL?
LAAT HET ONS WETEN
(ZIE ACHTERAAN)**

Feest voor 5 jaar Natuurpunt Antwerpen Stad!

Dit jaar vieren we feest, want onze jonge afdeling wordt 5 jaar. Op 16 maart 2012 werd een onafhankelijke afdeling boven de doopvont gehouden. Voordien waren we actief als kerngroep van Natuurpunt Antwerpen Noord. We zijn gestart met 1400 leden, nu tellen we er 2800. Binnenin dit nummer bespreken we onze aansluiting als afdeling bij het regionaal samenwerkingsverband Natuurpunt Schijnvallei.

Onze vereniging is steeds in beweging en dat is maar goed ook, want dat betekent dat er groei is en dat we onszelf steeds proberen te verbeteren.

In het begin zijn we voorzichtig gestart om te zien of een Natuurpuntwerking in de stad zou kunnen slagen. De geveltuinacties en wandelingen die we toen organiseerden, blijken nog steeds succesvol. We houden hierbij steeds onze missie in het oog: vergroenen van de stad op een verantwoorde wijze met inheemse planten.

Op beleidsvlak proberen we onze invloed te laten gelden in alle dossiers die met natuur te maken hebben. We werken ook nauw samen met de stedelijke groendienst, die onze filosofie waar mogelijk volgt. Zo realiseren we samen het Park-mee pilootproject in Domein Hertoghe en experimenteren we rond ecoplantsoenen.

Een goede formule om onze werking verder uit te breiden, was het opzetten van werkgroepen. Zo zijn we gestart met een Floristische Werkgroep, een Vogelwerkgroep, een Jongerenwerking,... We organiseren dit jaar voor de derde maal onze Inheemse Plantenmarkt en proberen mensen nog meer te stimuleren om geveltuinen aan te leggen. Ook dit jaar kijken we uit naar een nieuw project rond de monitoring van gierzwaluwen in de stad.

Er zijn een honderdtal vrijwilligers actief om onze afdeling draaiende te houden op het gebied van administratie, communicatie, logistiek en organisatie. Via onze vernieuwde werking, waar mensen beter kunnen kiezen wat ze wensen te doen, proberen we dit jaar nog meer vrijwilligers erbij te betrekken.

Bedoeling is om onze kennis verder uit te dragen via cursussen en gidsenwerking en ze in de praktijk te brengen in alle kleine en grotere plekjes in de stad, om de juiste biotopen te creëren met een verhoogde biodiversiteit in Antwerpen.

We moeten onze beleidsmakers nog meer duidelijk maken dat natuur ook voor hen belangrijk is, nu reeds en later ook voor onze kinderen. Als dat niet gebeurt, stevenen we af op een dode steriele stad en dat is zeker niet de bedoeling.

Daarom rekenen we op uw steun, ook in 2017.

Rit Van Damme
Voorzitter

Inhoud

maart - mei 2017 – jaargang 6 – nummer 1

Voorwoord	2
Help de Gierzwaluw in Antwerpen!	3
Van inheems naar autochtoon	4
Het natuurpuntlandschap is gewijzigd	6
Een Eekhoorn kan iedereen bekoren	9
Top(f) idee: vrijwilligerswerk	10
Duitse schorpioenvlieg in Wolvenberg	11
De (nieuwe) mot zit er in	11
Studie en beheer	12
Maak eens een herbarium en een plantenpers!	14
Activiteitenkalender	16

Foto cover - Gierzwaluwen (foto: Jules Fouarge)

Lokale afdeling

Natuurpunt Antwerpen Stad is de lokale afdeling van Natuurpunt, vereniging voor natuur en landschap in Vlaanderen. Het werkingsgebied omvat de delen van de districten Antwerpen (postcodes 2000, 2018 en 2060) en Borgerhout binnen de Ring en het volledige district Berchem. Lid worden betekent dat je deel uitmaakt van een grote vereniging met meer dan 100.000 gezinnen, die in Vlaanderen 22.000 ha natuurgebied beheert.

Contact

Koen Van Keer, Boomgaardstraat 79, 2018 Antwerpen. (03-226 76 01)
info@natuurpuntantwerpenstad.be

Lid worden

Lidgeld per gezin: € 27/jaar. Te storten op rekeningnummer BE17 2300 0442 3321 met vermelding van je huidig lidnummer of voor nieuwe leden met vermelding van je naam en adres. Je ontvangt dan zowel het nationale tijdschrift Natuurblad als het lokale ledenblad Natuurstad. Bovendien krijg je korting bij aankopen in onze Natuurwinkel.

Leden van Natuurpunt uit een ander werkingsgebied kunnen voor € 7 een abonnement op Natuurstad nemen. Te storten op rekeningnummer BE60 5230 8051 9270 met vermelding van je lidnummer, naam en adres.

Giften

Donateurs storten een extra bijdrage bovenop hun lidgeld. Vanaf € 40 per kalenderjaar krijg je een fiscaal attest. Storten kan op BE56 2930 2120 7588 met vermelding "Wolvenberg – projectnummer 7743".

Natuurstad is het driemaandelijkse ledenblad van Natuurpunt Antwerpen Stad. Gedrukt op een alcoholvrije pers met inkten op vegetale basis op Cyclus Print 100% gerecycleerd papier door De Wriker cvba. Oplage: 2.950 exemplaren.

Redactie: Christiane Lobbstaël, Hugo Schepens, Ria Van Bastelaere, Rit Van Damme, Cindy Van den Dries, Monique Van Dousselaere, Graziella Van Eylen, Koen Van Keer, Marc Van Outryve, Minne Verlinden, Johan Wyckmans.

Layout: Peter Kluppels & Wim Bruneel.

Help de Gierzwaluw in Antwerpen!

Tekst: Guy Van Steen

Beeld je in: een warme juliavond, met een goed glas op een terras. En boven je hoofd een troep krijsende luchtacrobaten. Zomerser kan het in Antwerpen toch niet worden.

Geen zwaluw

Die luchtacrobaten zijn gierzwaluwen (*Apus apus*). Gierzwaluwen zijn helemaal geen zwaluwen. Zij horen bij een aparte familie (*Apodidae*) die wereldwijd 92 soorten bevat. Het zijn prachtige en mysterieuze vogels. Bijna heel hun leven brengen ze in de lucht door. Eten, drinken, slapen, poetsen en paren, alles doen ze al vliegend. Ze leven van vliegende insecten en zwevende spinnetjes. Daar hebben ze grote hoeveelheden van nodig, voor hun eigen energie en voor het voederen van hun jongen. Zo'n jong heeft per dag tot 10 000 stuks nodig.

Wanneer kan ik een nestkast hangen?

Nestkasten moeten de juiste vorm en afmetingen hebben.

Ze moeten tamelijk hoog geplaatst worden. Een vrije valhoogte van minimaal 5 meter is nodig en bomen, palen of draden mogen de aanvliegroute niet belemmeren.

Een dakrand die gericht is naar het noorden of het oosten is de beste plaats. De vogeltjes zouden immers braden op hun nest als de kasten te veel zon krijgen.

Gierzwaluwen leven in kolonies. Probeer dus meerdere kasten te hangen of overtuig je burens.

Op de website gierzwaluwbescherming.nl kan je nog meer informatie vinden.

Gierzwaluw aan nestkast (foto: Amikosik)

Help de Gierzwaluw in Antwerpen

We kunnen de diertjes helpen door in onze gebouwen speciale neststenen te verwerken of bestaande ongebruikte ruimten van gebouwen voor hen toegankelijk te maken. Hiervoor bestaan allerlei systemen zoals speciale dakpannen. We kunnen ook nestkasten plaatsen. Er moet wel aan een aantal voorwaarden voldaan worden om hiermee succes te hebben (zie kadertje).

Gierzwaluwen zorgen zelf voor de schoonmaak van hun nestkast. Hun uitwerpselen zijn zo klein en droog dat ze verpulveren. Ze geven geen overlast en besmeuren de gevels niet.

Project

Onze Natuurpuntafdeling voert samen met de stad een project uit waarbij we een geschikte plaats zoeken voor het hergebruiken van een aantal reeds gebruikte nestkasten. De vogelwerkgroep "De Stadsmus" is op zoek naar mensen die bereid zijn één of meer kasten te laten ophangen. Wil je de Gierzwaluw in onze stad helpen en denk je dat je één of meerdere kasten een plaats kan geven, dan kan je hiervoor per mail contact opnemen met de vogelwerkgroep (vogelwerkgroep@natuurpuntantwerpenstad.be). Bekijk wel de voorwaarden waaraan de locatie moet voldoen in het kadertje.

Onze mensen spreken dan verder met je af en komen kijken of de plaats die je voorziet geschikt is.

Rotsbewoner

Alleen om te broeden onderbreken ze hun vlucht. En om te broeden hebben ze de spleten en gaten in gebouwen in onze steden en dorpen nodig. Oorspronkelijk bewoonden ze kliffen en rotsen. In onze streken zijn onze gebouwen een prima alternatief. Maar dan ook het enige.

En onze steden veranderen. Tegen hoog tempo worden de oude gebouwen gerenoveerd, daken worden geïsoleerd. En alles wordt potdicht afgewerkt. De gierzwaluwen vinden geen geschikte nestplaats meer (hetzelfde geldt voor Huismus en vleermuizen). Hun aantal vermindert elk jaar en zonder onze hulp zullen ze uit onze stad verdwijnen.

Van inheems naar autochtoon

Tekst: Koen Van Keer

Natuurpuntvrijwilligers zijn door de band nogal tolerant. Het feit dat we het gebruik van inheemse planten verkiezen boven dat van exotische, heeft dan ook niets te maken met onverdraagzaamheid.

“Ecoracisme”

Af en toe krijgen we wel eens wat naar het hoofd geslingerd als we proberen uit te leggen dat inheemse planten beter zijn voor de biodiversiteit dan uitheemse. Journalisten vinden het nodig om ons uitspraken als “eigen plant eerst” in de mond te leggen en een enkel heethoofd laat het woord “ecoracist” vallen.

We troosten ons dan met de gedachte dat dergelijke vormen van antropomorfisme veelal voortspuiten uit onwetendheid.

Wetenschap

Dat inheemse planten door een duizenden jaren lange evolutie veel meer ecologische relaties hebben opgebouwd met lokale organismen dan exotische planten, is een wetenschappelijke vaststelling. Een Brits onderzoek illustreerde dat mooi door het aantal plantenetende insecten dat op de inheemse Zomereik leeft, te vergelijken met het aantal dat afhankelijk is van de exotische Steeneik. Op de Zomereik telde

men 284 soorten, terwijl de Steeneik er slechts 2 huisvestte. Zo zijn er talrijke studies uitgevoerd, die ons telkens hetzelfde vertellen.

Ons pleidooi voor inheemse planten -ook in de stad- is dus louter een ecologisch pleidooi!

Onze natuur-strategie

Nu we dat misverstand uit de wereld hielpen, kunnen we misschien naar de kern van de zaak gaan: wat proberen we te bereiken? Een werkingsgebied als dat van onze afdeling (het gebied binnen de Ring + Berchem buiten de Ring) is erg verstedelijkt en heeft dus relatief weinig grotere groenoppervlakten. Door de dichtheid van bebouwing is er ook niet zo veel mogelijkheid tot uitbreiding van de oppervlakte groen. Om de natuur en biodiversiteit ook in zo'n omgeving vooruit te helpen, komt het er dus op aan om het aanwezige groen kwalitatiever te maken en dat doe je dus door uitheemse planten te vervangen door inheemse.

Inheemse soorten en genera	aantal insectensoorten	Uitheemse soorten en genera
Winter- en Zomereik	284	
Wilg	266	
Berk	229	
Meidoorn	149	
Sleedoorn	109	
Populier	97	
Appel	93	
Grove den	91	
Zwarte els	90	
Iep	82	
Hazelaar	73	
Beuk	64	
Gewone es	41	
	37	Fijnspar
Linde	31	
Haagbeuk	28	
Wilde Lijsterbes	28	
Spaanse aak	26	
Jeneverbes	20	
	17	Europese lork
	16	Zilverspar
	15	Gewone esdoorn
Hulst	7	
	5	Tamme kastanje
	4	Witte paardenkastanje
	3	Okkernoot
	2	Steeneik
Taxus	1	
	0	Plataan

Van inheems naar autochtoon

Toch valt niet alle heil te verwachten van het criterium “inheems” alleen. Soorten kunnen dan wel inheems zijn (dus van nature in onze streek voorkomen), maar het plantmateriaal dat je van zo'n soort in de winkel koopt, kan afkomstig zijn van een andere streek in de wereld (bv. een Vlier die men in de Kaukasus is gaan halen), waardoor de planten evengoed niet aangepast zijn aan onze lokale omstandigheden. Autochtoon plantmateriaal behoort dus tot een inheemse soort, maar groeit daarnaast effectief al eeuwen in onze streek. Het criterium is dus dat het plantmateriaal door evolutie aangepast is aan de lokale omstandigheden.

Ook worden er nogal wat afgeleide vormen (“cultivars”) van inheemse soorten verkocht die niet langer dezelfde genetische eigenschappen hebben als de oorspronkelijke planten. Tenslotte bestaat het gevaar op “genetische vervuiling” van zeldzame resterende populaties door dergelijke cultivars van inheemse planten. Die resterende populaties zijn door eeuwenlange adaptatie perfect aangepast aan de lokale omstandigheden. Wanneer de planten van zo'n relictpopulatie gaan kruisen met bv. cultivars, bestaat de kans op uitsterven van de autochtone vorm.

Unieke plantenmarkt

Er bestaan ondertussen enkele inheemse plantenmarkten in Vlaanderen (jammer genoeg nog niet veel), maar een plantenmarkt waarop ook autochtoon plantgoed wordt verkocht is uniek voor Antwerpen stad.

Wij bieden dus ook planten aan met het label "Plant van Hier": <http://www.plantvanhier.be>, voorlopig het enige label in Vlaanderen dat autochtone herkomst garandeert. ■

Praktisch:

3de editie inheemse plantenmarkt
zondag 30 april 2017 van 10 u tot 17 u
Plein Kloosterstraat-Goedehoopstraat
2000 Antwerpen
Alle info en voorafbestellingen: www.wilderisbeter.be

De Plataan herbergt bij ons bijzonder weinig biodiversiteit. (foto: Pixabay)

WEDSTRIJD

Vogelkastje of voederplank bouwen

Door jouw tuin vogelvriendelijk in te richten met inheemse planten draag je je steentje bij tot de biodiversiteit in de stad. Door mee te doen aan onze wedstrijd en je meest originele voederhuis of nestkast te bouwen, maak je bovendien kans op een vogelvriendelijk plantenpakket.

Lever je nestkast of voederplank in op onze Plantenmarkt van 30 april 2017 vóór 14 uur en maak kans op een prijs.

Voor het reglement kan je terecht op www.wilderisbeter.be.

Vacature

Wij zoeken een

Buurt-beleidswerker

Onze afdeling wordt regelmatig om advies of steun gevraagd door bewonersgroepen of particuliere bewoners die vragen hebben rond het rooien van bomen of het verdwijnen van ander groen in de stad.

Je taak bestaat er vooral in om met die mensen te gaan praten, de situatie in te schatten en advies te verlenen op basis van de natuurwaarde en in overeenstemming met onze missie en visie.

Het beleidsteam van de afdeling overlegt dan betreffende de te nemen actie.

Natuurpunt Antwerpen Stad stelt zich expliciet politiek neutraal op, dus mensen zonder politiek engagement of verleden als politicus zijn uitermate geschikt voor dit vrijwilligerswerk.

Kan jij je vrij maken voor dergelijke buurtbezoeken waarbij je de vinger aan de pols houdt van wat er in de stad en haar wijken gebeurt in verband met het behoud van stedelijk groen?

Mail dan naar info@natuurpuntantwerpenstad.be

Rust, natuur, gezelligheid, ... Natuurreservaten
Schuipleer en Lovenhoek op een boogscheut!

Camping

www.dezevengeitjes.be
info@dezevengeitjes.be
Heiken 37 - 2290 Vorselaar
0032 491 52 50 80

SMILE

IJZERMAAL
WILHELMUS
VORSelaar

DE DREEF
OOSTAKKER
VORSelaar

SMILE-EVENTS.BE - 0495 16 01 15 - 0468 15 54 59
VERHUUR EN VERKOOP VAN LICHT & GELUID
PA - DJ'S (SUB-MISSION) - VERHUUR ZAAL
DE DREEF & EDMA & IJZERMAAL VORSelaar

Het natuurpuntlandschap is gewijzigd

Tekst: Rit Van Damme

We zijn met onze afdeling Natuurpunt Antwerpen Stad toegetreden tot het regionale samenwerkingsverband Schijnvallei vzw. Eind juni 2016 stelden we een dossier samen en begin december kregen we de mededeling van de Vlaamse Regering dat de subsidies voor deze uitgebreide vzw werden goedgekeurd.

Te veel werk

Voorlopig werken we binnen onze afdeling enkel met vrijwilligers en dat is best hard werken. De publieksactiviteiten die we organiseren kunnen we beperken naargelang onze mogelijkheden maar de vragen die op ons afkomen van onze leden, burgers, politici en stadsadministratie, vergen veel van onze vrije tijd. We zoeken al enkele jaren naar een mogelijkheid om toch op zijn minst een halftijdse betaalde werkracht te hebben om de beleidsdossiers goed voor te bereiden. Gelukkig werken we goed samen met al onze buurafdelingen binnen Groot Antwerpen.

De Schijn als rode draad

In het voorjaar diende zich de mogelijkheid aan om een aanvraag te doen om het bestaande regionale samenwerkingsverband Schijnvallei uit te breiden tot 10 gemeenten, wat een subsidie voor een extra halftijdse werkracht zou opleveren. De "regionale Schijnvallei" die reeds een deel van Antwerpen (Borgerhout extra muros en Deurne), Borsbeek, Ranst, Schilde, Wijnegem en Wommelgem bestrijkt, werd uitgebreid met het intra-murosdeel van de districten

Antwerpen, Borgerhout en Berchem (ook extra muros) en met de gemeenten Zoersel en Westmalle. De vallei van de Schijn, van de oorsprong tot de natuurlijke monding in de Schelde, vormt de rode draad door het nieuwe Natuurpuntgebied.

Samenwerking met voordelen

De Regionale is een vzw die als een rechtspersoon kan handelen bij bv. aanvragen gericht aan de stad Antwerpen en die ons ook in staat stelt om juridische procedures op te starten mocht het nodig zijn. We blijven als puur stedelijke afdeling met haar typische natuurproblematiek onze eigenheid behouden. Ons tijdschrift zal op dezelfde manier blijven verschijnen. Ook de andere afdelingen blijven onafhankelijk werken.

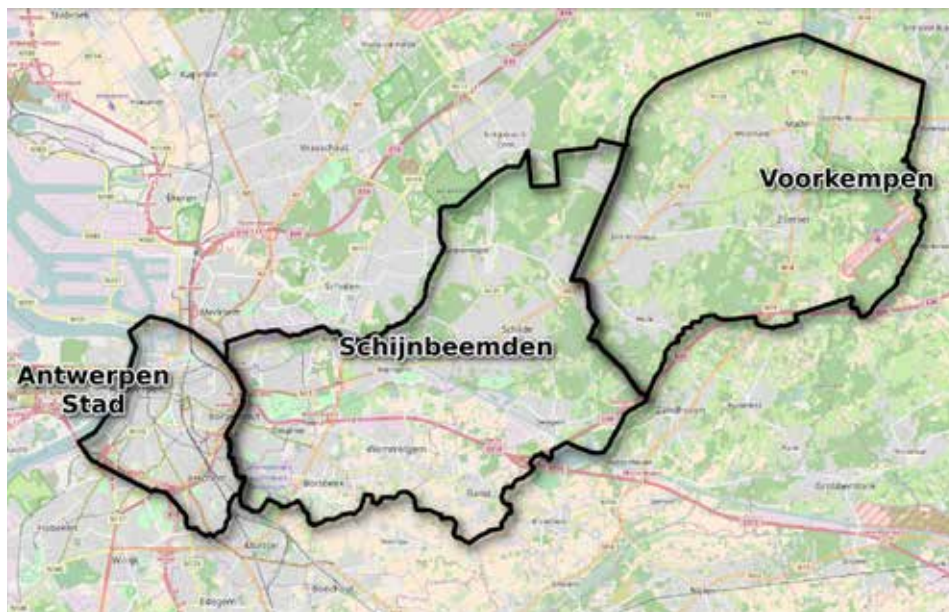
Nieuwe natuur om te ontdekken

Wat wel zal wijzigen is dat u automatisch lid bent van een regionaal samenwerkingsverband en daardoor ook een overzicht krijgt van de activiteiten van het hele gebied. In de Raad van Bestuur van de vzw moeten we deze

werkwijze nog bespreken alsook de verplichte gezamenlijke activiteiten. We hebben er heel wat natuur bijgekregen waar we op ontdekking kunnen gaan. Uiteraard hebben we samen meer leden (meer dan 6000 gezinnen). Zo behoren we binnen Natuurpunt tot één van de grootste segmenten.

Momenteel is er een Natuurpuntwinkel in Wijnegem en die blijft ook bestaan. Het geeft toch wat voordelen om te weten dat we daar terecht kunnen voor aankopen, ook voor jullie als leden.

Ik kijk al uit naar activiteiten die zich afspelen rond de Schijn, een boeiende rivier met een groot verleden. We zijn er alleen maar rijker door geworden. ■

De drie Natuurpuntafdelingen die samen het regionaal samenwerkingsverband Natuurpunt Schijnvallei vormen (kaart: Jens Verwaerde)

Natuurlijk en Biologisch Shoppen

BIOLOGISCHE VOEDING, HERBORISTERIE,
LICHAAMSVERZORGING EN ZO VEEL MEER...

HET NATUURHUIS MERKSEM

Eethuisstraat 130-140
2170 Merksem
Tel.: 03/645 50 42
Fax: 03/645 66 18
merksem@hetnatuurhuis.be

Openingsuren:
Ma. tot za.: 09u00 tot 18u00
Zo.: gesloten

HET NATUURHUIS ANTWERPEN

Otto veniusstraat 29
2000 Antwerpen
Tel.: 03/233 23 56
Fax: 03/233 24 38
antwerpen@hetnatuurhuis.be

Openingsuren:
Ma tot vr.: 09u30 tot 18u30
Za.: 09u30 tot 18u00
Zo.: gesloten

HET NATUURHUIS ANTWERPEN ZUID

Verlatstraat 9
2000 Antwerpen
Tel.: 03/216 66 36
Fax: 03/237 56 53
zuid@hetnatuurhuis.be

Openingsuren:
Ma tot vr.: 09u30 tot 18u30
Za.: 09u30 tot 18u00
Zo.: gesloten

NATUURKOST BIO BISTRO

Hopland 46
2000 Antwerpen
Tel.: 03/213 18 68
natuurkost@hetnatuurhuis.be

Openingsuren:
Di. tot vr.: 08u00 tot 18u00
Za.: 09u00 tot 18u00
Zo. & ma.: gesloten

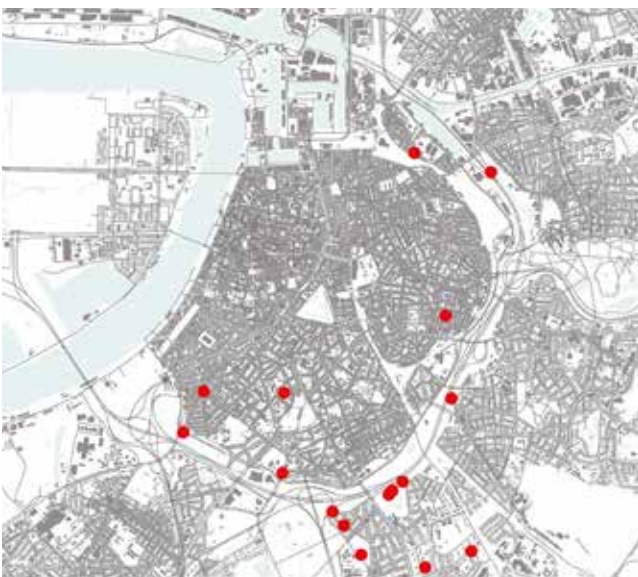

Rode eekhoorn (foto: Robert Pieters)

Een Eekhoorn kan iedereen bekoren

Tekst: Ria Van Bastelaere

De Eekhoorn heeft een hoog knuffelgehalte. Het is een van de dieren die bijna iedereen van jongs af aan kent. Zijn opvallende staart is belangrijk bij alles wat de Eekhoorn doet. Als hij over de takken loopt, houdt de staart hem in evenwicht. Als hij uit een boom naar beneden springt, maakt hij de staart heel breed en is die een soort parachute. Als hij in de zon zit, gebruikt hij zijn staart als een parasol. In de winter functioneert de staart dan weer als een dekentje.

Waarnemingen Eekhoorn binnen werkingsgebied Natuurland Antwerpen Stad (gegevens: Waarnemingen.be / kaart: Wim Bruneel)

Er zijn over de hele wereld bijna 300 soorten eekhoorns. De soort die bij ons voorkomt is de Rode of Gewone eekhoorn. De kleur van de pels kan variëren van rood tot bruin, zandkleurig, grijs of zwart, met een witte buik. In de winter zijn de flanken wat grijzer.

Eigenlijk is de naam "Eekhoorn" niet goed gekozen. Die lijkt er op te wijzen dat deze schattige zoogdiertjes verzot zijn op eikels, en dat is helemaal niet zo. Wat eten ze dan wel? In de herfst doen ze zich te goed aan zaden van bomen zoals Beuk, Hazelaar, Tamme kastanje, Walnoot, ... Ze leggen er een wintervoorraad mee aan: ze stoppen een paar zaden in een ondiep putje in de grond. Een deel ervan vinden ze achteraf niet meer terug, en zo zorgen ze mee voor de verspreiding van een aantal boomsoorten. In de lente, als de voedselvoorraden op zijn, schakelen ze over op knoppen, scheuten, bloemen, insecten, rupsen, eieren, enz. Vanaf juli neemt het aandeel zaden in hun dieet weer toe. Ze leven zowel in naald-, loof- als gemengde bossen, parken en tuinen. In Antwerpen leeft de Eekhoorn vooral in de grotere parken van de rand. Toch werd de soort ook een aantal keer in het werkingsgebied van onze

afdeling (gebied binnen de Ring + Berchem buiten de Ring) gezien (zie kaart hiernaast).

Echt binnen de Ring gaat het maar om een zestal waarnemingen (bij Domein Hertoghe, de Konijnenwei, het Harmoniepark, Spoor Noord en nog twee meldingen in puur verstedend gebied). Het gaat dan waarschijnlijk vooral om exemplaren die bij hun zoektocht naar voedsel in het stadsweefsel terecht kwamen. Het is duidelijk dat het aantal waarnemingen toeneemt vanaf de ringbermen van de stad naar buiten toe. Drie meldingen betreffen een verkeersslachtoffer.

De Eekhoorn is in de zomer vooral zo'n twee uur na zonsopgang en twee uur voor zonsondergang druk met het zoeken van voedsel. Daartussen slaapt hij vaak of is hij bezig zijn nest te verbouwen. Hij neemt ook veel tijd om zijn vacht te verzorgen. Gemiddeld gebruiken de mannetjes daar dubbel zoveel tijd voor dan de vrouwtjes! In de winter zijn de Eekhoorns meestal alleen actief in de morgen. Ze houden echter geen winterslaap.

Etende Rode eekhoorn (foto: Francis Vanvaerenbergh)

Top(f) idee: vrijwilligerswerk

Tekst: Rit Van Damme en Johan Wyckmans

Teamhappenings brengen extra dynamiek binnen Natuurpunt Antwerpen Stad

Laatst stond er in een artsentijdschrift dat vrijwilligerswerk je leven verlengt. Wat zeker waar is, is dat je er nieuwe vrienden maakt en je socialer wordt, meer kennis opdoet, je eigen grenzen leert kennen of soms overstijgen, al eens een foutje mag maken en het moet niet, je kan vrij kiezen! Dat wil echter niet zeggen dat vrijwilligerswerk vrijblijvend is, integendeel. Daarnaast is natuur op zich ook nog eens goed voor de menselijke gezondheid. Maar je kan je natuurlijk ook gewoon willen engageren voor een nobel doel.

Broodnodige vrijwilligers

Bij Natuurpunt Antwerpen Stad zijn we momenteel met een 100-tal geëngageerde vrijwilligers en dat is ook wel nodig om al onze plannen te realiseren en de impulsen en vragen die we krijgen te kunnen beantwoorden.

Vrijwilligerswerking in een nieuw jasje

Vanaf 2017 gaan we onze vrijwilligerswerking vernieuwen. Als vrijwilliger bij Natuurpunt Antwerpen Stad krijg je via de nieuwe website en de digitale nieuwsbrief **Mijn Natuur.stad!** specifieke info gericht op jou als vrijwilliger: nuttige info, waar kan ik helpen, de samenstelling van de werkgroepen, uitstappen, data van de volgende bijeenkomsten, welke gratis opleidingen kan ik volgen, enz.

Samen werken aan meer natuur door persoonlijk engagement

We organiseren vanaf nu enkele keren per jaar TEAMHAPPENINGS. Jouw inbreng en bijdrage zijn hierin belangrijk. We komen bijeen rond een centraal thema dat we de "Headliner" van die avond noemen én dat jij zelf gekozen hebt! Doorlopend is er een praatcafé en een infobeurs waar je al onze activiteiten kan terugvinden. Je kan meepraten en denken, engagement opnemen, iets waardevols bijleren, verbondenheid voelen, bijdragen tot meer natuur (in de stad), werken aan een toekomst met mensen/vrienden die eenzelfde bezorgdheid/visie delen. Kortom een moment om met gekende en nieuwe vrijwilligers een nieuwe dynamiek te creëren!

Volgende teamhappening: 20 april

Een eerste teamhappening vond reeds plaats op 9 februari maar was je er toen als actieve of nieuwe vrijwilliger niet bij dan kan je zeker telkens opnieuw aansluiten! De volgende teamhappening vindt plaats op donderdagavond 20 april 2017 in de Thomas More Campus National. We ontvangen je in Café National en dit op het adres Kronenburgstraat 62 - 68 te 2000 Antwerpen. Wil je hier als vrijwilliger graag bij zijn? Stuur een mailtje naar vrijwilliger@natuurpuntantwerpenstad.be of kom gewoon af! Of wil je graag vrijwilliger worden? Mail dan naar wordvrijwilliger@natuurpuntantwerpenstad.be. We verwelkomen geïnteresseerden graag tijdens het infomoment die dag! Aanvangsuren en meer info verneem je via onze vrijwilligersnieuwsbrief. Panta Rhei of alles stroomt, ook binnen Natuurpunt Antwerpen Stad! ■

FIETSENDEGEUS.BE

MARNIXPLAATS 4
2000 ANTWERPEN

PROFESSIONEEL
ADVIES

KWALITATIEVE
MERKEN

TOPSERVICE
NA AANKOOP

Duitse schorpioenvlieg in Wolvenberg

Tekst: Koen Van Keer

Schorpioenvliegen zijn geen echte vliegen en vormen een aparte groep in het dierenrijk. In België komt een vijftal soorten voor, waarvan de Gewone schorpioenvlieg het meest waargenomen wordt.

Ze danken hun naam aan de schorpioenvormige "staart" van de mannetjes. In werkelijkheid is het echter een tangvormig orgaantje dat compleet onschadelijk is en enkel gebruikt wordt om het vrouwtje tijdens de paring vast te grijpen.

Schorpioenvliegen eten vooral aas (dode insecten), waarbij ze geregeld hun leven wagen door aan prooien van spinnen te gaan knabbelen terwijl die nog in het spinnenweb hangen. Toch eten ze ook insecteneieren, honingdauw (de zoete vloeistof die bladluizen uitstoten) en plantaardig voedsel.

De larve van de Duitse schorpioenvlieg ziet eruit als een donkerkleurige rups en leeft in de grond. Ook zij eet dode insecten en plantaardig afval.

In Antwerpen is deze soort gevonden in de Wolvenberg en dat is ook logisch want schorpioenvliegen tref je vooral aan in bossen en struwelen. ■

Duitse schorpioenvlieg (foto: Leo Janssen)

De (nieuwe) mot zit er in

Tekst: Chris Snyers

Vijgenskeletteermot (foto: Chris Snyers)

Vijgenbomen in de stad zijn al een tijd geen uitzondering meer. Vooral dan aangeplante exemplaren in tuinen, maar ook hier en daar een zaailing uit een achteloos weggeworpen

vrucht. En nu hebben we er ook een motje op, de Vijgenskeletteermot. Het is een van oorsprong mediterrane soort waarvan de verspreiding al een tijdje naar het noorden aan het opschuiven is. De eerste keer dat ze in België is waargenomen was in 2009 te Luik. Brussel volgde in 2015 met een populatie op een oude vijgenboom. Vanaf 2016 zit er dan in Antwerpen een populatie in de Plantentuin. Ik merkte ze op 15 augustus op en gezien de omvang van de populatie is het goed mogelijk dat ze reeds in 2015 aanwezig was. En tegen eind oktober 2016 waren er nog waarnemingen uit Dendermonde, Bergen en Lokeren.

Waar moet je op letten als je op zoek gaat? Het gaat hier om een klein hoofdzakelijk bruin motje met een zeer typische houding (zie bijgaande foto). Maar waar je vooral naar moet kijken als je een Vijgenboom tegenkomt, is of er (skelet)vraat en spinsels te zien zijn, want er zit maar 1 mottensoort op Vijg! Het rupsje begint aan de bovenkant van het blad het bladmoes weg te vreten en zal gaandeweg met spinsel het blad wat bijeen trekken. Vrij snel zal de rups volwassen zijn en zich in een bladomslag verpoppen, in een stevige witte cocon. Je treft in België drie generaties aan en de overwintering gebeurt als imago. Meer afbeeldingen vind je op waarnemingen.be <http://waarnemingen.be/soort/photos/183595>. ■

Studie en beheer

Een bondige kroniek van het beheer en de monitoring in onze afdeling

Tekst: Erik Molenaar

Oktober

In ons natuurgebied wordt de hele maand verder gewerkt aan de omzetting van ruigte in graslanden langs het spoor. Stelselmatig worden daar ook Japanse duizendknoop, Armeense braam en Oosterse kornoelje uitgespit. Dit wordt vergezeld van knotbeheer op de uitgroeiende struiken en bomen in de zone waar deze niet mogen staan voor de veiligheid van het treinverkeer.

Met een groepje van FONAS bezoeken we op het Eilandje de droogdokken voor een dieper onderzoek van de oude muren, waar we in september Zachte naaldvaren gingen controleren. Met de zegen van de saswachter betreden we een voor het publiek verboden terrein. Sommige droogdokken zijn rijkelijk begroeid en zeer gevarieerd. Vooral in de oude bouwsels met windassen voor de sluisdeuren komt een overvloed aan varens voor. Tot onze verrassing staat de kade er echt vol met bloeiende Herfstbitterling, begeleid door een kleinere hoeveelheid Echt duizendguldenkruid. In het water danst een massavegetatie van Veelwortelig kroos een trage wals rond de sluisen.

Jonge graslanden in grondvorst op Wolvenberg (foto: Erik Molenaar)

Een zaailing van Chinese waaierpalm (foto: Karin Thiers)

November

Het kille najaar zet voorlopig een punt onder de uitbundige groei van planten. Op Allerheiligen wordt Klein prachtriet nog waargenomen in de goot van de Boudewijnlaan. Net als vorig jaar maken we de overstap aan het Lobroekdok, waar de flank van het viaduct is afgegraven. Esdoornganzenvoet, Gevlamde fijnstraal en Stinkende ballote staan er nog in bloei. Er ligt ook een konijn dat zich in een stuk warrig touw heeft verstrikt en daardoor zoals zoveel andere dieren de dood vond in door ons achtergelaten, "onschuldig" afval. Na enig rondneuzen ontdekken we nogal wat plantensoorten die uit duivenmest opslaan. Naast Pluimgierst en diverse naaldaren treffen we daar een zaailing van Chinese waaierpalm. Een veel gepote soort in hippe tuinen en kuipen, maar bovenal een gevaarlijke exoot (o.a. in Zwitserland op de verboden lijst), omdat deze palm grote stukken winterse vallei kan overwoekeren. Dit is de vierde vondst voor ons land, allemaal in het Antwerpse. Wie dit fenomeen massaal wil zien, gaat best naar de "Botaniek Hof", waar deze gruwelpalm met tientallen opslaat onder de struiken. Net als vorig jaar bereiden we de hele maand de Dag van de Natuur voor. De opkomst is onverwacht groot. Al het maaisel en de uitgespitte exoten worden afgevoerd naar de Singel, waar de groendienst dit alles enkele dagen later ophaalt.

Nieuw hekwerk aan de buitenrand van Wolvenberg op de laatste beheerdag van 2016 (foto: Erik Molenaar)

December

Er doet zich een ernstige verlaging voor van het waterpeil in de vijver. De oevers worden steeds breder en worden belopen door nieuwsgierigen. Voor werken aan het (alweer) nieuwe fietspad langs de spoorlijn wordt diep gepompt en pas als één van de vier pompen wordt afgekoppeld kan de beek de pompen bijhouden. Met man en macht wordt de inlaat van de beek diep vrijgemaakt om de schade te beperken. Helaas komt nu een dikke stroom oranje modder in hoog tempo de vijver in. Het water blijft nog wekenlang volledig troebel; van waterplanten en algen is geen sprake meer.

In de wintermaand vatten we het echte winterbeheer aan. Het vreemde hout gaat er uit en maakt ruimte voor echt bos, met kruid- en struiklaag. Hoewel laat in het jaar, wordt er nog gemaaid op de ruigste graslanden. De konijnenplaag lijkt iets afgenomen want er zijn opnieuw grazige plekjes ontstaan. We krijgen hulp van Rana, één van de deelnemers op de Dag van de Natuur. Onze laatste beheerzondag valt op 18 december. We spitten nog verder Oosterse kornoelje, Armeense braam en Japanse duizendknoop uit. De strijd tegen invasieve exoten is moeilijk. En zie: op deze slotdag vliegen voor het eerst vijf exemplaren Halsbandparkiet door ons terrein. Een spijtige primeur...

Stads- en trekkingfietsen

Santos · Patria · Achielle · Velo de Ville

De Specht

Grotesteenweg 95 - 2600 Berchem
Tel. 03 239 84 74
info@fietsendespecht.be
www.fietsendespecht.be

open:

di - wo - vrij: 13-18 uur
do: 13-19 uur
za: 9.30-16.30 uur

op afspraak?
bel of mail

Maak eens een herbarium en een plantenpers!

Tekst: Jasmina Hrebak en Chantal Alenus

Een herbarium is een verzameling gedroogde planten, bladeren of bloemen geplakt op vellen papier. Bundel ze en je hebt een prachtig natuurboek dat je bovendien zelf gemaakt hebt! Zo leer je makkelijk verschillende planten kennen en hun kenmerken onthouden. Om ze te drogen kan je ook zelf een plantenpers maken.

Zo leg je een herbarium aan

1. Verzamelen

Eerst ga je de natuur in. Daar verzamel je allerlei bladeren of bloemen die je mooi vindt of waar je meer over wil weten. Denk eraan dat je zoveel mogelijk verzamelt wat gewoon op de grond ligt zodat je zo weinig mogelijk hoeft te plukken. Als het niet anders kan, kijk je goed of er voldoende planten staan van één soort en laat je de wortel zitten zodat de plant nadien verder kan groeien. Let goed op dat je geen zeldzame planten plukt. Vraag aan een volwassene om dit op te zoeken op het internet; vraag het aan een natuurgids of aan de conservator. Weet je niet welke plant het is, laat ze dan gewoon staan. Steek de bladeren meteen in een kartonnen zak of nog beter tussen vellen krantenpapier. Zeker geen plasticen zak want dan krijg je schimmelgroei op je bladeren. Thuis kan je in een boek opzoeken over welke plant het gaat. Heb je geen boek over planten en bomen, dan vindt je dat vast in de bibliotheek. Schrijf dat er in het klad even bij.

Wat heb je nodig om een plantenpers te maken? (foto: Chantal Alenus)

2. Drogen

Eenmaal thuis steek je de bladeren tussen vellen keukenrol of stukken krantenpapier en op elk pakje leg je een boek. Zo bouw je een hele stapel om ze te laten drogen. Na 2 dagen vervang je het papier en na een week nog eens. Na 2 weken is alles dan goed droog. Je kan eventueel ook een plantenpers gebruiken. Die kan je kopen, maar zelf maken is leuker (zie verder)!

3. Plakken

Nu kan je de bladeren plakken. Kleef 1 blad op 1 vel papier. Gebruik doorzichtige lijm en ga voorzichtig te werk. Je kan losse vellen papier gebruiken en nadien bundelen of je gedroogde bladeren ineens in een boek klevan.

4. Schrijven

Dan schrijf je in je mooiste handschrift bij elk blad de naam van de plant, de vindplaats, de datum en eventueel een verhaaltje of gedichtje.

Ziezo! Je herbarium is nu af en klaar om te tonen aan je familie en vrienden. Wedden dat je complimentjes krijgt?

Herbarium (foto: Chantal Alenus internet Creative Commons)

Zo maak je een plantenpers

Voor een beginnende plantkundige is een oud woordenboek ideaal om planten te drogen en glad te krijgen. Maar oude boeken zijn kostbaar en misschien vergeet je wel dat je bladeren erin zaten, of gooit iemand ze per ongeluk weg. Een plantenpers maken is echt niet moeilijk, en je gebruikt er gerecycleerd materiaal voor. Het is dus ook milieuvriendelijk.

Voltooide plantenpers (foto: internet Creative Commons)

1. Materiaal

- Oud kartonmateriaal: zacht karton van verpakkingen of dozen (fruit en groenten).
- Het hout van een kistje, zoals een wijnkist.
- Zacht absorberend papier, zoals van een keukenrol of papieren zakdoekjes
- Vier bouten en vier vleugelmoeren.
- Tekenmateriaal, een balpen en een schaar.

2. Werkwijze

Meet de grootte van je houten plankjes. Snij een zestal stukken karton net iets kleiner. Zorg dat het absorberend papier dezelfde maat heeft als het karton, gebruik eventueel meerdere velletjes. Stap met je plankjes naar een doe-het-zelf zaak en koop er 4 lange bouten en evenveel vleugelmoeren. Vraag ter plekke of iemand gaten in de vier hoeken van je plankjes wil boren. Je kan dat thuis ook vragen aan een volwassene.

3. De plantendelen

Steek de bouten door de 4 gaatjes van het plankje.

Je legt een stuk karton op het plankje.

Daarop leg je een bloem of een blaadje van een plant tussen 2 velletjes absorberend papier waarop je de naam van de plant schrijft en hierop weer een stukje karton en dan verder een blaadje tussen papier en hierop weer een stuk karton enzovoort. Je eindigt met een stukje karton.

Leg nu de bovenste plank erop en steek de bouten door de gaatjes. Schroef de vleugelmoeren erop, maar niet te strak. Kijk na een week naar het resultaat en vervang eventueel het absorberend papier.

4. Laat de kunstenaar in jou los

Terwijl je planten drogen, kan je een geschikt schriftje uitzoeken of een tekenblok, waar je later een herbarium van zal maken. Je kan bladeren en bloemen natekenen. Tenslotte kan je ook de bovenste plank van je plantenpers versieren met tekeningen. Teken eerst met potlood, ga er daarna over met een alcoholstift. Veel plezier! ■

Getekend eikenblad als versiering (foto: Chantal Alenus)

Activiteitenkalender

Voor de volledige agenda zie www.natuurpuntantwerpenstad.be/kalender.html

*Deelnameprijs 1 € / Leden nemen gratis deel

MAART

- 17** Interactieve Algemene Ledenvergadering. Algemene vergadering opgeluisterd met quiz en drank en hapjes
19.30 uur, Thomas More Campus National, Kronenburgstraat 62-68, 2000 Antwerpen
Inschrijven wenselijk:
info@natuurpuntantwerpenstad.be

APRIL

- 9** Bijzondere bomen in bloeiend Berchem*
14 uur - 18 uur
Startplaats: Burgemeester Rijckaertplein (station Berchem - Panos) - einde: tuin van Zorgbedrijf Sint-Maria, Vredestraat 93, 2600 Berchem
Inschrijven wenselijk:
wandeling@natuurpuntantwerpenstad.be
- 23** JONAS: Wil je een wolf in de Wolvenberg zijn?
14 uur - 16 uur, afspraakplaats: aan de container hoek Posthofbrug/Singel
Inschrijven wenselijk:
jonas@natuurpuntantwerpenstad.be
- 30** 3de Inheemse Plantenmarkt
10 uur - 17 uur,
pleintje Kloosterstraat - Goedehoopstraat
Plantenmarkt@natuurpuntantwerpenstad.be

- 30** Voorjaarsexcursie Brilschans*
10 uur - 12 uur, afspraakplaats: Brilschans, Tramlus Grote Steenweg
Inschrijven gewenst: wandeling@natuurpuntantwerpenstad.be

MEI

- 7** Bijeninventarisatie (wilde bijen) op Wolvenberg en Brilschans
13 uur - 17 uur, afspraakplaats: De Villegaspark aan wandelbrug in Uitbreidingsstraat
Contact: vanhulle_hans@hotmail.com
- 21** Lente-excursie in Wolvenberg*
10 uur - 12 uur, afspraakplaats: container hoek Posthofbrug / Singel
Inschrijven gewenst: wandeling@natuurpuntantwerpenstad.be

Lees Natuur.stad digitaal

2800 gezinnen ontvangen vier keer per jaar een tijdschrift met 16 pagina's. Daar kruipt veel papier in. Verklein mee onze ecologische voetafdruk en ontvang Natuur.stad voortaan via een prima verzorgde pdf in je mailbox. Wil je mee overstappen op digitaal? Geef ons een seintje via info@natuurpuntantwerpenstad.be.

ZWERFVUILACTIE

Laatste zondag van de maand (26 maart 2017, 30 april 2017, 28 mei 2017)
14 uur - 16 uur, op de parking van de zeilclub, Oosterweelsteenweg 1

ALGEMENE INFO

Overgang van Winterbeheer naar Zomerbeheer
Tot zondag 9 april 2017: telkens op zondag van 9.30 uur tot 12 uur
Vanaf woensdag 19 april 2017: telkens op woensdag van 19 uur tot 21.30 uur
Afspraakplaats: aan de container hoek Posthofbrug / Singel. Stevig schoeisel en kledij die tegen een stootje kan. Werkhandschoenen krijg je ter plekke.

De diverse data en plaatsen voor de plantenexcursies van FONAS en de vogeltellingen vind je op de website: www.natuurpuntantwerpenstad.be/kalender.html

Wil je op de hoogte blijven van alle activiteiten die Natuurpunt Antwerpen Stad organiseert, schrijf je dan in op onze nieuwsbrief via: www.natuurpuntantwerpenstad.be/pub/nieuwsbrief.html

Je hernieuwde je lidmaatschap nog niet voor 2017?
Help de natuur in Antwerpen en stort 27 euro op rekeningnummer BE17 2300 0442 3321.

3^{de}
editie

INHEEMSE PLANTENMARKT

WILDER IS BETER

30 APRIL 2017 van 10u tot 17u
Plein Kloosterstraat-Goedehoopstraat, 2000 Antwerpen
www.wilderisbeter.be
Bestel online voor 31 maart
en geniet 10% korting